

”Ilo kasvaa yhdessä toimien”

Kaarinan kaupungin esiopetussuunnitelma 2016

kansikuva: Maija Elmnäinen

Johdanto

Perusopetuslakiin (Valtioneuvoston asetus 422/2012) tehtyjen muutosten johdosta Opetushallituksessa uusittiin Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus: Määräykset ja ohjeet (104/011/2014) kokonaan. Määräys edellytti esiopetuksen järjestäjiltä omien opetussuunnitelmiansa muuttamista. Kaarinassa muodostettiin työryhmä, jossa mukana oli edustus jokaisesta esiopetusyksiköstä: Kati Lahtinen, Gunilla Lehtinen, Katariina Pyökäri-Hänninen, Tuula Puumalainen, Sari Mäki, Pirjo Tengvall, Tiia Ihalainen, Riikka Rantalaiho, Jaana Kalliokoski, Maija Elmnäinen, Virpi Harju, Anne Järvinen, Marjukka Rantio, Pia Töykkälä, Katja Aaku, Eija Koskinen, Tuula Lillkäll. Varhaiserityisopetus työsti Lapsen tuen käsikirjaa: Riitta Ahokas, Tuija Nordlund ja Tiina Huhtala.

Kunnallisen esiopetussuunnitelman uudistamistyössä olivat mukana kaikki kaupungin esiopetusta tarjoavat yksiköt esimiehineen ja yksityiset palveluntuottajat, jotka tarjoavat esiopetusta. Uudistus tehtiin yhteistyössä perusopetuksen opetussuunnitelmatyöryhmän sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Esiopetussuunnitelma kirjoitettiin myös ruotsinkielistä esiopetusta varten omalla äidinkielellä, pääosin suomenkielisestä versiosta kääntäen, mutta myös oma kieli ja kulttuuritausta huomioiden. Kaarinan kaupungin esiopetussuunnitelma on kirjoitettu siten, että yksikkökohtaisia esiopetussuunnitelmia ei välttämättä tarvita. Sen sijaan keskitytään laatimaan suunnitelma esiopetusryhmän toiminnalle, jossa yleiset esiopetuksen tavoitteet yhdistyvät lapsi- ja ryhmäkohtaisista esiopetussuunnitelmista nouseviin tavoitteisiin.

Keskeisinä uudistuksina esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus, laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa, toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet, yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa, opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet sekä lapsen osallisuuden korostuminen.

Esiopetussuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon myös Kaarinan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, liikuntasuunnitelma, turvallisuussuunnitelma, kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma sekä perusopetuksen opetussuunnitelma.

Kaarinassa on laadittu 22.1.2013 varhaiskasvatuksen strategiapohjainen arviointisuunnitelma yhdessä varhaiskasvatuksen esimiesten ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa. Suunnitelma on päivitetty 23.2.2016 esiopetussuunnitelman päivitystyön yhteydessä siten, että siitä tuli sekä varhaiskasvatuksen että esiopetuksen arviointi- ja kehittämissuunnitelma, jota arvioidaan ja kehitetään vuosittain. Arviointisuunnitelma liittyy strategiset näkökulmat käytännön varhaiskasvatustyöhön.

Paikallinen osuus esiopetussuunnitelmassa näkyy tummennettuna.

Esiopetussuunnitelma hyväksyttiin sivistyslautakunnassa 15.6.2016.

Kaarinassa 21.6.2016 Tiina Rastas-Mäki ja Petra Varttinen

SISÄLTÖ

1. Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen.	1
2. Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat.	3
3. Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus.	4
4. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus.	5
5. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.	6
6. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua.	7
7. Arvoperusta.	8
8. Oppimiskäsitys.	9
9. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.	10
10. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.	13
11. Oppimisympäristöt esiopetuksessa.	15
12. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.	16
13. Monipuoliset työtavat.	20
13.1. Leikki.	20
14. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.	22
15. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet.	24
15.1. Ilmaisun monet muodot.	24
15.2. Kielen rikas maailma.	25
15.3. Minä ja meidän yhteisömme.	26
15.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni.	27
15.5. Kasvan ja kehityn.	29
16. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.	31
17. Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen.	32
18. Yleinen tuki.	35
19. Tehostettu tuki.	36
20. Erityinen tuki.	38
21. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.	40
22. Oppilashuolto.	41
23. Lapsen tuen käsikirja.	45
24. Liitteet.	46

1. Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen

Perusopetuslakiin (Valtioneuvoston asetus 422/2012) tehtyjen muutosten johdosta Opetushallituksessa uusittiin Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus: Määräykset ja ohjeet (104/011/2014) kokonaan. Määräys edellytti esiopetuksen järjestäjiltä omien opetussuunnitelmiansa muuttamista. Kaarinassa kunnallisen esiopetussuunnitelman uudistamistyössä olivat mukana kaikki kaupungin esiopetusta tarjoavat yksiköt esimiehineen ja yksityiset palveluntuottajat, jotka tarjoavat esiopetusta. Uudistus tehtiin yhteistyössä perusopetuksen opetussuunnitelmatyöryhmän sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Esiopetussuunnitelma kirjoitettiin myös ruotsinkielistä esiopetusta varten omalla äidinkiellällä, pääosin suomenkielisestä versiosta kääntäen, mutta myös oma kieli ja kulttuuritausta huomioiden. Kaarinan kaupungin esiopetussuunnitelma on kirjoitettu siten, että yksikkökohtaisia esiopetussuunnitelmia ei välttämättä tarvita. Oleellisempaa on keskittyä laatimaan suunnitelma esiopetusryhmän toiminnalle, jossa yleiset esiopetuksen tavoitteet yhdistyvät lapsi- ja ryhmäkohtaisista esiopetussuunnitelmista nouseviin tavoitteisiin.

Keskeisinä uudistuksina esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus, laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa, toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet, yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa, opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet sekä lapsen osallisuuden korostuminen.

Kaarinalaisessa esiopetuksessa arvioidaan yhteistyössä lasten ja vanhempien kanssa esiopetuksen yleisten tavoitteiden ja lapselle asetettujen henkilökohtaisten tavoitteiden toteutumista kehittämis- ja arviointisuunnitelman mukaisesti. Kaarinalaiseen varhaiskasvatukseen ja esiopetuksen kehittämisen painopistealueita ovat leikki, liikuntakasvatus ja pienryhmätoiminta.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan kirjattuja asioita arvioidaan ja dokumentoidaan lapsen vanhempien kanssa etukäteen sovituissa keskusteluissa ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa. Arvioinnin painopiste on lapsen koko kasvu- ja oppimisprosessin etenemisessä, ei yksittäisissä tavoitteissa. Lapset ja lapsiryhmät ovat mukana suunnittelemassa ja arvioimassa yhdessä kasvattajien kanssa arjen toimintaa.

Toteutettua esiopetusta arvioidaan Varhaiskasvatukseen ja esiopetuksen strategiapohjaisen arviointi- ja kehittämissuunnitelman mukaisesti. Tämä suunnitelma löytyy täältä http://www.kaarina.fi/opetus_ja_koulutus/esiopetus/fi_FI/esiopetus/.

Esiopetussuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon myös Kaarinan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, liikuntasuunnitelma, turvallisuussuunnitelma, kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma sekä perusopetuksen opetussuunnitelma.

Kaarinan kaupungin strategia on laadittu vuosille 2014-2020. Varhaiskasvatukseen ja esiopetuksen strategia on tehty Kaarinan kaupungin strategian pohjalle. Strategia muodostuu neljästä eri näkökulmasta: taloudellisuus, prosessin laatu, uudistuminen ja työkyky sekä vaikuttavuus. Lähtökohtana on, että kaikkien neljän näkökulman tasapuolinen kehittäminen on koko varhaiskasvatuksen kehittämisen ja arvioinnin perusta.

Kaarinassa on laadittu 22.1.2013 varhaiskasvatuksen strategiapohjainen arviointisuunnitelma yhdessä varhaiskasvatuksen esimiesten ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa. Suunnitelma on päivitetty 23.2.2016 esiopetussuunnitelman

päivitystyön yhteydessä siten, että siitä tuli sekä varhaiskasvatuksen että esiopetuksen arviointi- ja kehittämissuunnitelma, jota arvioidaan ja kehitetään vuosittain. Arviointisuunnitelma liittyy strategiset näkökulmat käytännön varhaiskasvatustyöhön.

2. Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat

Kaarinassa esiopetusta järjestetään kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa ja vuorokoti Rinkelissä erillisissä esiopetusryhmissä tai 3-6-vuotiaiden lasten yhdistetyissä ryhmissä. 3-6-vuotiaiden lasten ryhmissä esiopetus toteutuu 6-vuotiaiden pienryhmissä, jotka voivat päivähoitoajaksi yhdistyä nuorempien lasten pienryhmien kanssa. Joidenkin päiväkotien esiopetus ja päivähoito järjestetään alku- ja perusopetuksen kanssa yhteisissä lastentaloissa. Mikäli lapset tarvitsevat esiopetuksen lisäksi päivähoitoa, se järjestetään pääsääntöisesti samassa yksikössä ja ryhmässä, jossa esiopetus tapahtuu. Esiopetusta toteutetaan moniammatillisen tiimin yhteistyönä. Toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista päävastuun kantaa ryhmän lastentarhanopettaja.

Kaarinan kaupungin esiopetuksessa noudatetaan Opetushallituksen vahvistamia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita (OPH 22.12.2014) sekä Kaarinan kaupungin esiopetussuunnitelmaa riippumatta siitä, missä esiopetus toteutetaan. Esiopetusyksikön esimies vastaa siitä, että esiopetus toteutuu opetussuunnitelmiin kirjattujen periaatteiden ja toimintavuoden järjestämissuunnitelman mukaisesti.

Yksityisen sektorin järjestämä esiopetus ja sitä täydentävä päivähoito hankitaan tarvittaessa ostopalveluna. Opetushallituksen vahvistamat esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ohjaavat myös yksityisten päiväkotien esiopetustoimintaa.

Kaarinan kaupungin ruotsinkielinen esiopetus ja siihen liittyvä päivähoito järjestetään Kaarinan ruotsinkielisen koulun yhteydessä Hovirinnan koulukiinteistössä. Suomenkielisen esiopetuksen tavoin ruotsinkielinen esiopetus perustuu valtakunnallisiin esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Läroplanen för S:t Karins stads förskoleundervisning on pääosin käännös Kaarinan kaupungin esiopetussuunnitelmasta.

Kaarinalaisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kehittämisen painopistealueiksi on sovittu pienryhmätoiminta sekä liikunta ja leikki.

3. Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus

Kaarinan esiopetussuunnitelma on luettavissa Kaarinan kaupungin verkkosivuilta. Lisäksi opetussuunnitelma on Wilmassa ja esiopetusyksiköissä. Kaupunki järjestää esiopetusikäisten lasten vanhemmille ennen esiopetukseen ilmoittautumista infotilaisuuden esiopetustoiminnasta. Työstövaiheessa esiopetussuunnitelma oli vanhempien ja muiden sidosryhmien luettavissa ja kommentoitavissa.

4. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Kaarinassa Suomen Adventtikirkko järjestää esiopetustoimintaa Kaarinan Toivonlinnassa. Esiopetussuunnitelma pohjautuu kristilliseen ja raamatulliseen maailmankuvaan. Erityiseen maailmankatsomukseen perustuva paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma noudattaa yleisen esiopetussuunnitelman tavoitteita ja toimintatapaa. Se on omaleimainen opetuksen järjestämisluvan ja valtioneuvoston asetuksen asettamissa^[1] rajoissa.

Suomen Adventtikirkon järjestämän esiopetuksen arvoperustan luovat kristillisuus (raamatullisuus, Jeesus-keskeisyys, Jumalan ja lähimmäisen kunnioittaminen, rakastaminen ja palveleminen), kokonaisvaltainen ihmiskuva (kokonaisvaltainen hyvinvointi ja terveys), yhteisöllisyys (yhteiseen hyvään ja ja palvelemiseen perustuva elämäntapa, erilaisuuden kunnioittaminen, yhdessä elämisen ja ja palvelemisen taidot, yhteisöllinen ja välittävä toimintakulttuuri, tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus), oppimisen ilo (elinikäisen ja luonnollisen oppimisen mahdollistaminen, jatkuvasti kehittyvä, erinomainen, yksilöllä kunnioitettava ja monipuolinen opetus) ja vastuullinen elämä (ekologinen elämäntapa, vastuulliseksi ja aktiiviseksi kansalaiseksi kasvaminen).

Esiopetuksen arvoperustaa täydentävät näkökulmat ja niiden näkyminen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa näkyvät yksikkökohtaisten opetussuunnitelmien ko. osioissa.

^[1] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

5. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. .

Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia.

Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja. Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt.

Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa.

Kaarinassa esiopetuksen opetuskieli on suomi, ruotsi tai viittomakieli. Huoltajat saavat tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta Kaarinan kaupungin verkkosivuilta ja huoltajille järjestettävässä infotilaisuudessa jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista. Kaarinassa esiopetusta ohjaa kaupungin yhteinen esiopetussuunnitelma, eikä yksikkötasoisia suunnitelmia tehdä. Esiopetusyksiköissä laaditaan kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma, ympäristökasvatussuunnitelma ja oppilashuoltosuunnitelma sekä ryhmäkohtaiset varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmat. Ryhmäkohtaisissa suunnitelmissa on kuvattu miten lasten ja huoltajien osallisuuden toteutuminen varmistetaan. Kaarinassa on tehty esi- ja alkuopetuksen yhteistyön vuosisuunnitelma yhteneväisen oppimispolun turvaamiseksi.

6. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä osiassa Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Kaarinan ryhmäkohtaisissa varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmissa on kuvattu tarkemmin miten esiopetusta käytännössä toteutetaan osana oppimispolkua.

7. Arvoperusta

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajuaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Kaarinassa esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen arvoja ovat lapsilähtöisyys, turvallisuus, avoimuus ja yhteisöllisyys.

Toimintaamme ohjaavat Kaarinan kaupungin arvot asukaslähtöisyys ja yritysystävällisyys, avoimuus, rohkeus ja oikeudenmukaisuus.

Lapsilähtöisessä opetuksessa lapsella on oikeus oppia ja muodostaa käsitystä itsestään omista lähtökohdistaan ja häntä kuullaan ja hänen tarpeisiinsa vastataan. Lapsella on oikeus käsitellä tunteita ja ristiriitoja. Lapsilähtöisyyttä on kasvattajan rohkeus tarttua lasten aloitteisiin ja kiinnostuksen kohteisiin. Näin lapsen osallisuus omaan arkeensa toteutuu. Jokaiselle lapselle tehdään henkilökohtainen esiopetuksen oppimissuunnitelma.

Turvallisuuden perustana on keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Jokaisessa yksikössä on turvallisuussuunnitelma ja sen osana kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma.

Yhteisöllisyys esiopetuksessa näkyy yhdessä toimimisena, toisista huolehtimisena, onnistumisten ja pettymysten jakamisena ja toisten kunnioittamisena. Toiminta on avointa; lasten ja heidän perheidensä kanssa tehdään yhteistyötä rakentavassa vuorovaikutuksessa ja huoltajat osallistuvat lapsensa esiopetukseen.

8. Oppimiskäsitys

"Ilo kasvaa yhdessä toimien!"

Kaarinan esiopetussuunnitelma perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana, joka oppii kaikissa arjen toiminnoissaan; leikkien, liikkuen, tutkien ja oivaltaen. Oppiminen lähtee lapsen kiinnostuksen kohteista ja siihen vaikuttavat lapsen aiemmat kokemukset ja osaaminen. Lapsi oppii kokonaisvaltaisesti kaikkia aistejaan käyttäen sekä yksilönä että ryhmän jäsenenä. Vuorovaikutuksessa lapsi oppii huomioimaan toiset ja toimimaan osana yhteisöä. Lapsen oppimista edistävät myönteiset tunnekokemukset ja elämyksellinen toiminta sekä yhdessä tekemisen riemu.

Aikuisen tehtävänä on innostaa oppimaan kuunnellen, keskustellen, kannustaen ja ohjaten lasten toimintaa. Lasten ja aikuisten innostuneisuus ja sitoutuneisuus johtavat kaikkeen oppimiseen.

Tavoitteena on herättää lapsessa oppimisen halu ja ilo sekä saada lapsi oivantamaan oma oppimisensa.

9. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alainen osaaminen Kaarinan esiopetuksessa:

Toiminnan ja oppimisympäristön suunnittelussa huomioidaan lasten erilaiset tavat oppia ja toimia aktiivisesti. Oppimisympäristön ja toiminnan tulee innostaa ja rohkaista lasta kokeilemaan, tutkimaan ja oppimaan. Painopiste on oppimisprosessissa ei lopputuloksessa, eikä epäonnistumista tarvitse pelätä. Keskeistä esiopetuksessa on työskentelytapojen monimuotoisuus ja oppimisympäristön muuntuvuus ja kehittyminen ryhmän toiminnan ja tarpeiden mukaisesti. Oppimisympäristöä arvioidaan lapsen osallisuuden ja toimintaan sitoutuneisuuden näkökulmasta.

Ajattelu ja oppiminen:

Aikuisen tehtävänä on havainnoida, sanoittaa ja tehdä lapsi tietoiseksi itselleen ominaisesta tavasta oppia. Lapsi tulee tietoiseksi ajattelustaan, taidoistaan ja itselleen ominaisimmista tavoista oppia. Häntä kannustetaan jatkuvaan oppimiseen ja itsensä kehittämiseen ja luottamaan omiin taitoihinsa. Lapsi oppii luottamaan omiin taitoihinsa ja hänen mielikuvituksensa rikastuu. Toiminnan suunnittelussa tulee huomioida lasten erilaiset tavat oppia ja omaksua tietoa. Lapsi oppii positiivisessa, aidossa ja kiireettömässä vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa. Lasten ajattelua ja oppimista tuetaan mm. leikin, pienryhmätoiminnan, aktiivisen vuorovaikutuksen sekä liikunnan avulla.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu:

Lapsi hyväksytään sellaisenaan kuin hän on, kaikkine yksilöllisine piirteineen. Kasvatusympäristö arvostaa lapsen yksilöllisiä ominaisuuksia ja näkee erilaisuuden rikkautena ja kannustaa lasta moninaiseen vuorovaikutukseen kasvatusyhteisössä. Lasten taustan/kokemusten mukaan tutustutaan lähipiirissä olevien eri uskontojen ja vakaumusten tapoihin sekä opetellaan tuntemaan ja arvostamaan oman kotiseudun kulttuuri- ja luontoperintöä. Oman asuinalueen mahdollisuuksia hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot:

Arjen tilanteissa ohjataan lapsia omatoimisuuteen ja huolehtimaan itsestään, omista tavaroistaan ja ympäristöstään. Lapsen terveellisiä ruokatottumuksia tuetaan ja häntä ohjataan hyviin ruokailutapoihin. Lasta ohjataan asianmukaiseen pukeutumiseen ja huolehtimaan henkilökohtaisesta hygieniastaan. Kasvatuskeskusteluissa yhdessä vanhempien ja lasten kanssa käsitellään muun muassa arkielämän rytmiä sekä ruokailun, levon ja liikunnan merkitystä. Esiopetuksessa toimintoja ja oppimisympäristöä järjestetään siten, että lapsi saa monipuolisia ohjattua ja omaehtoisen liikunnan kokemuksia päivittäin sekä sisällä että ulkona. Esiopetuksen liikuntakasvatus tukee lapsen myönteisen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä lisää oman lähiympäristön tuntemusta ja arvostusta. Esiopetuksen liikunnan suunnittelun tueksi on käytettävissä Kaarinan varhaiskasvatuksen liikunnan vuosisuunnitelma.

Monilukutaito:

Lasta opetetaan ja kannustetaan leikeissä tutkimaan ja käyttämään erilaisia viestejä ja viestinnän muotoja. Oppimisen kannalta tärkeä on turvallinen ja kokeilemaan rohkaiseva

ilmapiiri. Median tuottamasta aineistosta keskustellaan ja sitä arvioidaan yhdessä lapsen ja lapsiryhmän kanssa.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen:

Esiopetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologian muotoihin. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse motivoivat lasta ja kehittävät taitoja. Kasvatuskeskusteluissa vanhempien kanssa keskustellaan yhteisistä pelisäännöistä tietotekniikan käytössä, niin sisältöjen kuin ajankäytönkin osalta.

Kaarinalaisessa esiopetuksessa oppimisympäristöjä kehitetään innovatiivisella otteella. Työtapana tämä näkyy ilmiökeskeisenä tutkivana oppimisena, jossa kasvattajat toimivat oppimisen ohjaajina. Kasvattajat tutkivat ja kokeilevat eri asioita yhdessä lasten kanssa - lasten kiinnostuksen kohteet huomioon ottaen. Lasten tietorakenteiden ja ajattelun kehittymistä tuetaan ja ohjaaminen tapahtuu lapsen kasvun ja kehityksen oppimisen potentiaalisen alueella – oppimisen lähikehityksen vyöhykkeellä.

Esiopetusvuoden aikana tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja. Käytössä olevat oppimispelit ovat pedagogisesti laadukkaita ja turvallisia. Kasvattaja tutustuu etukäteen käytössä olevaan materiaaliin. Ajankäytön rajaamisesta, hyvästä ergonomiasta ja turvallisuudesta keskustellaan yhdessä lasten kanssa. Lapset käyttävät internetiä vain kasvattajan kanssa.

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on integroitunut osaksi muuta esiopetusta. Erityisesti seuraavilla sisältöalueilla: Ilmaisun monet muodot, Kielen rikas maailma, Tutkin ja toimin ympäristössäni. Esiopetuksessa vahvistetaan lapsen mediasuhteen kehittymistä harjoittelemalla turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla. Kasvattajat käyttävät tv:tä myös toiminnan dokumentointiin, havainnoinnin tukena – itsereflektoinnin ja kollegiaalisen arvioinnin sekä toiminnan kehittämisen apuvälineenä (lis-yc).

Konkreetit tavoitteet lasten toiminnassa:

1. Lapsilla on mahdollisuus konkreettisesti tutustua esiopetusvuoden aikana erilaisiin viestintävälineisiin ja harjoitella niiden käyttöä
2. Itse tekeminen ja toteuttaminen konkretisoivat lapselle osallisuutta ja median maailmaa. esim. sarjakuvien piirtäminen, valokuvanäyttelyt, kuvaesitykset -> Lapsen / toiminta näkyväksi oppimisympäristössä
3. Esiopetuksen toiminnassa käytetään vaihtelevia työtapoja integroimalla mediakasvatusta liikuntaan, leikkiin, ympäristön tutkimiseen sekä ilmaisuun ja ajatteluun ja esiopetuksen sisältöalueiden tavoitteisiin
4. Käytännöt työtaidot :

Lapsi osaa :

- avata / sulkea tabletin ja siinä olevia sovelluksia,
- tietää ja noudattaa tietokoneen käytön pelisääntöjä,
- nimetä tablet-tietokoneen osia, noudattaa annettuja ohjeita ja edetä niiden mukaisesti, kirjoittaa oman nimensä ja mallista (perusasiat näppäimistön käytöstä),
- tallentaa ja avaa tiedostoja (ohjeiden mukaisesti)
- tutustuu esim. kuvankäsittelyyn, valokuvaukseen, videokuvaukseen ja elokuvan teon alkeisiin digikameralla / tabletilla

- osaa käyttää tablet-laitetta monipuolisesti mediataitojen kehittämisessä, oppimisen apuna sekä sisältöjen tuottamisessa omatoimisesti ja yhteisöllisesti.

Lapsen osallistuminen ja vaikuttaminen:

Lapselle annetaan mahdollisuus vaikuttaa, tehdä valintoja ja tulla kuulluksi omaan arkeensa. Lasten ideat, toiveet ja kiinnostuksen kohteet huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Aikuisten tekemistä suunnitelmista poiketaan muuttuvien tilanteiden ja lapsilta tulevien ideoiden mukaan. Teematyöskentely on hyvä keino kehittää kunkin omia vahvuuksia, yhteistyötaitoja, rikastuttaa mielikuvitusta ja rohkaista heittäytymään ja tietysti tuottaa hauskoja yhteisiä muistoja. Lasta tuetaan arvioimaan sekä omaa toimintaansa arjen tilanteissa että ryhmän yhteistä toimintaa. Positiivinen, keskusteleva, kuunteleva ja kannustava ilmapiiri tukee ja rohkaisee lasta tuomaan esiin omia ajatuksiaan, toiveitaan ja ideoitaan.

10. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan Oppilashuollon yhteydessä kuvattuja turvallisuuteen liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

Toimintakulttuurin arvioinnin käytännöt Kaarinassa

Kaarinassa keskitytään leikin havainnointiin ja leikin kehittymisen tukemiseen. Kasvattajat havainnoivat ja dokumentoivat lasten kasvua ja kehitystä sekä lapsiryhmän toimintaa ja vuorovaikutusta. Kasvattajat arvioivat yhdessä lasten ja vanhempien kanssa osallistavan toimintakulttuurin ja toimintaan sitoutuneisuuden näkökulmasta oppimisympäristöä ja järjestettyä toimintaa.

Kaarinassa noudatetaan kaupungin strategiapohjaista varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arviointi- ja kehittämissuunnitelmaa. Arviointimenetelminä ovat: Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, Kasvun Kansio, ryhmän varhaiskasvatus - ja esiopetussuunnitelma, lapsen itsearviointi, asiakastyytyväisyyskysely, toimintakertomus ja opetushenkilöstön jatkuva tavoitteellinen itsearviointi sekä esi- ja alkuopetuksen yhteistyön arviointi.

11. Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Kaarinan esiopetuksessa oppimisympäristöillä tarkoitetaan ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa, rakennettua ympäristöä sekä sähköistä oppimisympäristöä. Oppimisympäristöön sisältyvät myös käytettävät lelut, välineet ja materiaalit. Lisäksi tärkeä osa oppimisympäristöä on se yhteisö, jossa lapset ja aikuiset toimivat vuorovaikutuksessa. Kannustava ja kiireetön ilmapiiri sekä lämmin vuorovaikutus tukee lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja mahdollisuuksia oivaltamiseen ja oppimiseen. Selkeät, yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön.

Oppimisympäristöjen monipuolisuus ja leikillisuus tukee lasten aktiivisuutta, osallisuutta, sosiaalisia ja yhteistyötaitoja sekä antaa onnistumisen kokemuksia ja vahvistaa itsetuntoa. Oppimisympäristöjä arvioidaan ja muutetaan lapsiryhmän tarpeiden mukaan.

Kaarinan luonto ja rakennettu kulttuurimaisema tarjoavat monimuotoisia oppimisympäristöjä ja arjen elämyksiä. Merelliset elementit, järvi ja metsät, linnanrauniot ja keskiaikainen saaristolaiskirkko sekä kaupungin tarjoamat palvelut ovat kaikkien saavutettavissa.

12. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetussyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetussyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätöitä. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskusteleekin kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja oppilashuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Siirtyminen päivähoiton sisällä Kaarinassa:

Esiopetusvuotta edeltävän toukokuun aikana tulevat esikoululaiset käyvät tutustumassa tulevaan esiopetusryhmäänsä. Lähettävien päiväkotien lastentarhanopettajat ja/tai perhepäivähoitonoijaajat siirtävät tarvittavat tiedot esioppilaista esiopetukseen huoltajien luvalla (vasu). Erityisen tuen tarpeessa olevien lasten tiedot siirtyvät varhaiskasvatuksen erityisopettajan välityksellä vanhempien luvalla. Tarvittaessa yksittäisestä lapsesta voidaan pitää siirtopalaveri touko- kesäkuun aikana.

Kaarinassa esiopetuksen henkilöstö toimii yhteistyössä tarvittaessa neuvolan, pienten lasten työryhmä SULAKKeen, neuvolan konsultaatiotyöryhmä NeKoRY:n ja Perhekeskuksen sekä koulupsykologien kanssa.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö esiopetusvuoden aikana Kaarinassa:

Huoltajien kanssa pidetään syksyllä aloituskeskustelu ja yhteistyössä yhdessä huoltajien ja lapsen kanssa laaditaan lapselle esiopetuksen oppimissuunnitelma. Keväällä arvioidaan yhdessä huoltajien ja lapsen kanssa kulunutta esiopetusvuotta. Päivittäinen yhteistyö huoltajien kanssa on tiivistä ja lisäksi vanhempainiltoja järjestetään kerran syksyssä ja kerran keväällä esiopetusvuoden aikana.

Oppilaiden siirtymistä esiopetuksesta perusopetukseen tuetaan Kaarinassa seuraavin tavoin:

Suunnitelmallinen esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilökunnan välinen yhteistyö on pohjana lasten hyvinvoinnille sekä onnistuneelle siirtymävaiheelle esiopetuksesta kouluun. Tässä yhteistyössä noudatetaan yhteistyön vuosikelloa.

Esi- ja alkuopetuksen yhteistyön vuosisuunnitelma

KUUKAUSI	AIHE	VASTUUHENKILÖ
ELOKUU	Koulujen rehtoreiden ja päiväkodin- johtajien yhteinen neuvottelupäivä: suunnittelu ja arviointi	varhaiskasvatusjohtaja ja johtava rehtori
	Esikoululaisten ja koululaisten vanhempainillat	rehtorit ja päiväkodinjohtajat
SYYSKUU	Esi- ja alkuopetuksen yhteistyön suunnittelu	päiväkodinjohtaja
LOKAKUU		
MARRASKUU	Esiopettajien palaute tilaisuudet	alkuopetuksen yhteyshenkilö
JOULUKUU	Esiopettajien palaute tilaisuudet	alkuopetuksen yhteyshenkilö
TAMMIKUU	kouluun ilmoittautuminen	rehtorit
	Esiopettajien palaute tilaisuudet (kuun loppuun mennessä)	alkuopetuksen yhteyshenkilö
HELMIKUU	esiopetukseen ilmoittautuminen	päiväkodinjohtajat
MAALISKUU	esi- ja alkuopettajien yhteinen koulutus	varhaiskasvatusjohtaja ja johtava rehtori
HUHTIKUU	opettajavaihdot ja pedagogiset nivelvaihepalaverit	alkuopetuksen yhteyshenkilö
TOUKOKUU	esikouluun ja kouluun tutustumiset	päiväkodinjohtajat, rehtorit
	koulutulokkaiden vanhempainillat	rehtorit
18 KESÄKUU		
HEINÄKUU		

Tiedot tulevista ensimmäisen luokan oppilaista löytyvät Wilmasta (Esiopetuksen oppimissuunnitelma). Ostopalveluyksiköistä lasten oppimissuunnitelmat välitetään paperisina koululle. Koulun esiopetuksen yhteistyön vastuopettaja suunnittelee huhtikuussa yhdessä esiopetusryhmän lastentarhanopettajan kanssa tulevia luokkakokoonpanoja.

Esiopetusvuoden syyskuussa pidetään esiopetuksen ja koulun välinen yhteistyön aloituspalaveri. Tässä palaverissa laaditaan alkavalle lukuvuodelle toimintatavat esiopetuksen ja alkuopetuksen väliselle yhteistyölle.

Toukokuussa Kaarinan kouluissa järjestään tulevien ekaluokkalaisten tutustumispäivät ja heidän vanhemmilleen vanhempainillat kouluilla.

Ensimmäisen luokan opettajat kutsuvat syksyn aikana omien oppilaidensa eskariopettajat seuraamaan oppilaita ja vaihtamaan kuulumisia alkaneesta koulunkäynnistä opettajien ja oppilaiden kanssa.

Perheillä, joilla suomi on toisena kielenä, on mahdollisuus hakea lapsensa valmistavaan opetukseen (Valmo) esiopetusvuonna. Valmistava opetus järjestetään Hovirinnan koulussa.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma ja lapsen tuen lomakkeet on Kaarinassa dokumentoitu Wilmaan.

13. Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearviointiin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

13.1. Leikki

Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille monipuolisia mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Kaarinan esiopetuksessa leikki on nostettu tärkeimmäksi toimintamuodoksi, koska leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikissä mielikuvitus ja leikkitaidot (vuorottelu, vastavuoroisuus ja yhteisymmärrys) kehittyvät luonnostaan. Rikas mielikuvitus, hyvät leikkitaidot ja oivaltavan oppimisen ilo ovatkin Kaarinan esiopetuksen leikkitoiminnan tavoitteina. Kokemuksellisuus ja toiminnallisuus sekä luovuus ja ongelmanratkaisutaidot korostuvat. Lapset osallistuvat aktiivisesti arjen toimintojen suunnitteluun ja työtapojen valintaan.

Leikki on tärkeää, koska se mahdollistaa kokonaisvaltaisen oppimisen ja edistää lapsen hyvinvointia. Leikkitoimintojen kautta lapsi tutkii ja kokeilee sekä jäsentää omaa maailmankuvaansa. Leikissä lapsi voi harjoitella ja kehittää kaikkia niitä valmiuksia, joita hän myöhemmin elinikäisen oppimisen polullaan tarvitsee. Kasvattaja turvaa leikin edellytykset ja ohjaa leikkiä sopivalla tavalla sekä huolehtii siitä että jokaisella on mahdollisuus olla osallisena leikissä.

Lapsen leikissä kasvattaja on aktiivinen havainnoitsija ja toimija. Leikissä lapsi liikkuu lähikehityksensä vyöhykkeellä: leikissä tapahtuva vuorovaikutus auttaa lasta toimimaan siten, mikä hänelle yksin olisi vielä mahdotonta. Havainnoimalla lapsen leikkiä kasvattaja saa tietoa niistä lähikehityksen vyöhykkeelle sijoittuvista toiminnoista, jotka kaipaavat hänen tukeaan. Havainnointitiedon avulla kasvattaja suunnittelee ja järjestää esiopetuksessa leikkiä sekä lapsilähtöisenä toimintana että asetettujen tavoitteiden mukaisena didaktisena leikkinä.

Kasvattaja suunnittelee leikkiä siten, että sille löytyy päivittäin tilaa, aikaa ja sopivia välineitä. Leikin virittämiseksi ja mielenkiinnon ylläpitämiseksi tarjolla tulee olla mahdollisuuksia leikkiä erilaisissa leikkiryhmissä, rauhallisissa ja vauhdikkaissa leikeissä sekä mahdollisuus jatkaa leikkiä keskeytymättä riittävän kauan. Leikkiaiheet muuttuvat lasten kiinnostuksen kohteiden mukaan. Leikkivälineiden ja – materiaalien vaihteluilla pidetään yllä lasten kiinnostusta sekä suunnataan tarvittaessa lasten mielenkiinto haluttuun suuntaan.

Kasvattaja reagoi lasten leikkialoitteisiin ja myös rohkeasti heittäytyy leikkijän rooliin, koska ilo kasvaa yhdessä toimien. Leikillisessä oppimisympäristössä myös kasvattaja on oppija.

Leikin havainnoinnissa on mahdollisuus käyttää varhaiskasvatuksen toimintaterapeutin apua leikkitaitojen dokumentoinnissa ja arvioinnissa. Kaarinassa toimintaterapeutin käytössä on Chippa-testi, jonka avulla havainnoidaan lapsen leikkitaitoja.

14. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehitymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

Lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

Arviointi on jatkuvaa arjen havainnointia mm. oman toiminnan, lapsen ja lapsiryhmän kasvun ja kehityksen, vuorovaikutustilanteiden sekä oppimisympäristön näkökulmasta. Erityisesti arvioinnissa painottuu lapsen osallisuuden toteutumisen arviointi. Arvioinnin avulla suunnitellaan ja kehitetään toimintaa ja opetusta sekä tuetaan lasten hyvinvointia, kasvua ja oppimista yksilöinä ja ryhmänä. Syksyllä lapselle laaditaan esiopetuksen oppimissuunnitelma yhteistyössä lapsen ja vanhempien kanssa. Suunnitelman tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan toimintavuoden aikana. Keväällä käydään arviointikeskustelu, jossa pohditaan oppimissuunnitelman toteutumista.

Esiopetuksessa lapsi harjoittelee itsearviointia ja on osallisena arjen toiminnan arvioinnissa, häntä rohkaistaan miettimään, missä hän on itse onnistunut ja mitä hänen omasta mielestään tulisi oppia ja kertomaan oman mielipiteensä sekä omasta oppimisestaan että yhteisistä toiminnoista. Lapsen arvioinnin ja palautteen perusteella kasvattaja muuttaa tarvittaessa toimintaa. Kasvattaja rakentaa ja tukee lapsen myönteistä käsitystä itsestään oppijana antamalla lapselle päivittäin myönteistä palautetta. Lapsen yhtenäisen oppimispolun turvaamiseksi tarpeelliset tiedot lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Kaarinassa lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus.

Arvioinnissa noudatetaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen strategiapohjaista arviointi- ja kehittämissuunnitelmaa.

15. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

15.1. Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesääätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän

omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssaan havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

- *Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.*
- *Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.*
- *Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.*

15.2. Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetuksessa kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestintävälineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.
- Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.
- Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin.
- Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.
- Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.
- Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.
- Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Kaarinan kaupungin esiopetuksessa on mahdollisuus valita kullekin lapsiryhmälle sopivin esiopetusmateriaali. Kaarinan esiopetus hyödyntää laajaa kirjastoverkostoa. Kaarinan kirjasto järjestää myös aktiivisesti toimintaa varhaiskasvatus- ja esiopetusikäisille lapsille (mm. Kirjaston Kettu ja satutunnit). Useissa Kaarinan kaupungin esiopetusryhmissä osallistutaan myös Runo-Kaarina kilpailuun.

15.3. Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdintoilleen ja ihmettelylelle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.
- Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.
- Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.
- Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Kaarina tarjoaa monia kulttuurihistoriallisia kohteita, mahdollisuuksia luonnosta ja vesistöistä nauttimiseen sekä monimuotoiset liikuntamahdollisuudet, joita voidaan esiopetusvuonna hyödyntää kullekin ryhmälle sopivaksi koettavilla tavoilla.

15.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelu sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen

auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

- Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.
- Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.
- Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.
- Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.
- Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.
- Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.
- Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestyksestä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.
- Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.
- Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa.

Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

- Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Kaarinan esiopetuksessa luontoa pidetään turvallisena ja kiinnostavana tutkimus- ja leikkipaikkana. Metsäretkillä käydään säännöllisesti. Esiopetuksessa vaalitaan kestävästä kehityksen periaatteita. Jokaisessa yksikössä on ympäristökasvatussuunnitelma.

15.5. Kasvan ja kehityksen

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja taitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.
- Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.
- Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten

kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

- Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.
- Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.
- Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

Kaarinan kaupungin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa painopistealueena on liikunnan lisääminen ja monipuolistaminen arjessa. Kaarinassa on monipuoliset liikuntamahdollisuudet, joita esiopetuksessa hyödynnetään (lähialueen metsät, puistot, urheilukentät yms.). Valtakunnallisiin liikuntatapahtumiin osallistutaan Kaarinan esiopetuksessa aktiivisesti. Kaarinan kaupungilla on oma Varhaiskasvatuksen liikuntasuunnitelma.

Ruokahuolto järjestää Kaarinassa erilaisia teemaviikkoja (esim. kotimaiset kasvikset, lihapullat maailmalla). Kaarinan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa noudatetaan karkittomuutta.

Kestävän kehityksen periaatteet ovat osa Kaarinan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arvoperustaa ja ohjaavat kohtuulliseen kuluttamiseen. Osa yksiköistä on mukana Vihreä lippu -toiminnassa ja muissa yksiköissä on laadittu ympäristökasvatussuunnitelma.

Kaarinan kaupungin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhtenä arvona on turvallisuus. Kaarinan kaupungissa on laadittu turvallisuussuunnitelma sekä kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma, joiden perusteella esiopetusyksiköt ovat tehneet omat suunnitelmansa.

16. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

*Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Maahanmuuttajataustaiset lapset voivat osallistua joko esiopetukseen tai perusopetukseen valmistavaan opetukseen tai molempiin.*

Kaarinassa esiopetusta järjestetään suomeksi, ruotsiksi ja viittomakielellä. Ruotsinkielinen esiopetus on Kaarinassa keskitetty St. Karins svenska förskolaniin joka toimii Hovirinnan koulun yhteydessä, kuten St. Karins svenska skola.

Viittomakielistä esiopetusta järjestetään Piispanlähteen päiväkodissa ryhmässä, jossa on sekä puhuttua kieltä käyttäviä lapsia että viittomakielisiä lapsia.

Suurin osa Kaarinan suomi toisena kielenä lapsista on esiopetuksessa Hovirinnan päiväkodissa. Päiväkodissa noin neljännes lapsista on äidinkieleltään muita kuin suomenkielisiä ja eri kieliä on vuosittain 5-10.

Kaarinassa on käytössä suomi toisena kielenä- suunnitelma Kassu Kyyhky. Suunnitelma kattaa sekä varhaiskasvatuksen että esiopetuksen.

Eri uskonto- ja kulttuuritaustaisten perheiden kanssa keskustellaan ja sovitaan miten perheet haluavat omaa kulttuuriaan huomioitavan esiopetusvuoden aikana.

Myös ruokahuolto huomioi lasten erilaiset kulttuuritaustat ja niiden vaikutukset ruokavalioihin.

17. Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Esiopetuksen henkilöstön on yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta.

Kaarinalaisessa esiopetuksessa lapsen kasvun ja oppimisen tuen kokonaisuus sekä oppilashuolto on järjestetty valtakunnallisten perusteiden mukaisesti. Kokonaisuus on kuvattu alla olevassa taulukossa.

KASVUN JA OPPIMISEN TUEN JÄRJESTÄMINEN	KUKA	MITÄ / MILLOIN
YLEINEN TUKI	Eo-ryhmän henkilökunta, tarvittaessa veo:n konsultointi	Jokaiselle lapselle tehdään esiopetussuunnitelma yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa Osallistava toimintakulttuuri, jossa painottuu pienryhmätoiminta, leikki ja liikunta Varhaisen puuttumisen malli Nivelvaiheyhteistyö siirtymissä
PEDAGOGINEN ARVIO	Eo-ryhmän lto yhdessä muun henkilökunnan kanssa, vanhempia kuullaan, veo:n konsultointi	Jos yleisen tuen keinot eivät riitä, laaditaan pedagoginen arvio, jonka avulla selvitetään lapsen saama yleinen tuki ja lisätuen tarpeet
PÄÄTÖS TEHOSTETTUUN TUKEEN SIIRTYMISESTÄ / PÄÄTÖS YLEISEN TUEN JATKAMISESTA	Eo-ryhmän lto, esiopetusyksikön esimies varhaiskasvatuksen erityisopettaja (tieto koulutoimistoon)	Päätetään lapsen esiopetuksen tuen muoto perustuen pedagogiseen arvioon
TEHOSTETTU TUKI: LAPSEN ESIOPETUKSEN OPPIMISSUUNNITELMA	eo-ryhmän lto, lapsen huoltajat, veo	Lapselle laaditaan esiopetuksen oppimissuunnitelma, jonka mukaisesti tehostettua tukea toteutetaan
PEDAGOGINEN SELVITYS	Alueen / ryhmän varhaiskasvatuksen erityisopettaja Varhaiskasvatuksen koordinoiva erityisopettaja	Hankkii eo-ryhmän lto:lta selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä ja moniammatillisen selvityksen lapsen tuen tarpeesta ja kokonaistilanteesta. Tiedottaa laaditusta selvityksestä koordinoivaa veo:aa keväisin. Esittelee yksittäiset lukuvuoden aikana tehdyt pedagogiset selvitykset johtavalle rehtorille. Esittelee pedagogiset selvitykset ja päätösehdotukset keskitetysti johtavalle rehtorille keväisin.
PÄÄTÖS ERITYISESTÄ TUESTA	Johtava rehtori	Hallinnollinen päätös erityisestä tuesta / pidennetystä oppivelvollisuudesta
ERITYINEN TUKI: HOJKS	Veo, eo-ryhmän lto, lapsen huoltajat, muut asiantuntijat	Lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämissuunnitelma, jonka mukaisesti erityistä tukea toteutetaan.
NIVELVAIHEYHTEISTYÖ	lapsen huoltajat, esi- ja alkuopettaja, pph -ohjaaja, lisäksi moniammatillinen yht.työ tarpeen mukaan	tutustuminen tulevaan esi- / perusopetuspaikkaantartittavien tietojen siirto

Opetus ja kasvatusta järjestetään aina yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. kaikille huoltajille kerrotaan tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta

Kaarinassa on laadittu "Lapsen tuen käsikirja Kaarinan esiopetuksessa" , joka sisältää kuvauksen kaarinalaisista käytännöistä. Käytössä on varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevän yhteistyön malli, jossa toimijoina ovat varhaiskasvatuksen erityisopettaja, toimintaterapeutti, lasten neuvola, alueelliset NeKoRyt (neuvolan konsultoiva ryhmä) perhekeskus ja terveyskeskuksen lastentyöryhmä Sulake (suunnitelma lapsen kehityksen tueksi).

Kaarinassa järjestetään VALMO -opetusta suomi toisena kielenä oleville esioppilaille tarpeen mukaan eri yksiköissä. Kaarinassa on laadittu Kaarinan kaupungin suomi toisena kielenä -suunnitelma " Kassu Kyyhy".

Lähtävien päiväkotien lastentarhanopettajat tai pph -ohjaaja siirtävät tarvittavat tiedot yleisen ja tehostetun tuen oppilaista esiopetukseen huoltajan luvalla. Lastentarhanopettaja tai perhepäivähoitoalueen varhaiskasvatuksen erityisopettaja kirjaa tarvittavat tuen asiakirjat wilmaan. Erityisen tuen tarpeessa olevien lasten tiedot siirtyvät varhaiskasvatuksen erityisopettajan välityksellä esiopetukseen.Varhaiskasvatuksen erityisopettaja huolehtii tarvittavien tuen asiakirjojen kirjaamisen wilmaan.

Oppilaiden siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen: Tehostettua ja erityistä tukea saavan lapsen siirtopalaveri pidetään tulevan opettajan / erityisopettajan kanssa. Siirtopalaverissa on koolla ne koulun edustajat, jotka ovat lapsen asioiden kannalta tarpeellisia.

18. Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

Kaarinan esiopetuksen yleisen tuen käytännön järjestäminen, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken sekä yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa on määritelty "Lapsen tuen käsikirja Kaarinan esiopetuksessa"

19. Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- *oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako*
- *esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako*
- *yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki*
- *lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa*

Tuen seuranta ja arviointi

- *oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat*
- *oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta*
- *suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt*

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Kaarinan esiopetuksen tehostetun tuen käytännön järjestäminen, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken sekä yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa toteutetaan valtakunnallsiten perusteiden mukaisesti ja on määritelty "Lapsen tuen käsikirja Kaarinan esiopetuksessa"

20. Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvon perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetuksen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus

- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjauksesta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKS:n tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKS:n tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaisesti. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoituksena on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Kaarinan esiopetuksen erityisen tuen käytännön järjestäminen, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken sekä yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa toteutetaan valtakunnallisten perusteiden mukaisesti ja on määritelty "Lapsen tuen käsikirja Kaarinan esiopetuksessa"

21. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä lapsen ja huoltajien kanssa, sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Koordinoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja suunnittelee yhdessä varhaiskasvatusjohtajan kanssa esiopetuksen avustajaresurssoinnin. Viranhaltijapäätöksen asiasta tekee päivähoidonohjaaja. Esiopetusyksikön esimies yhdessä koordinoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa arvioi opetukseen osallistumisen edellyttämien palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarpeet.

22. Oppilashuolto

Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi ikäryhmälle suunnattuja terveydenhoitopalveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kuin käsiteltävä asia edellyttää.

Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan

- lapselle annettavia terveydenhoitopalveluja, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina
- oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
- yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. **Kaarinassa oppilashuoltokertomus on Wilmassa.**

Yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta

Suunnitelma voi olla kahden tai useamman esiopetusyksikön yhteinen. Suunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

Oppilashuoltosuunnitelmaa laadittaessa sovitaan menettelytavoista, joilla esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat sekä tarvittavilta osin yhteistyötahot perehdytetään suunnitelmaan. Samalla sovitaan suunnitelmasta tiedottamisesta edellä mainituille.

Oppilashuollossa kerrotaan lapsen huoltajille ennen esiopetuksen alkua järjestettävässä infotilaisuudessa. Jokainen esiopetusyksikkö laatii yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman, josta ilmenee valtakunnallisten perusteiden mukaisesti seuraavat asiat:

Yksikkökohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään seuraavat asiat:

1. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

Oppilashuoltosuunnitelmassa esitetään arvio esiopetusyksikön oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien oppilashuoltopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitkä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta tukee esiopetuksen käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön sekä oppilashuollon yhteistyöhön. Arviossa huomioidaan oppilashuollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti lasten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa. Lisäksi huomioidaan esiopetusyhteisön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä esiopetuksessa. Arvion valmistelussa otetaan huomioon myös lapsilta ja huoltajilta sekä esiopetuksen ja oppilashuollon henkilöstöltä saatava tieto.

Oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio esiopetuksen käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista, joita ovat ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan

- oppilashuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava monialainen yhteistyö
- oppilashuollon palvelujen kohdentaminen yksittäisiin lapsiin, yhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan.

2. Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat esiopetusyhteisön ja -ympäristön terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yksikkökohtaisen oppilashuoltoryhmän kokoonpano ja toimintatavat
- oppilashuollon yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa sekä erityisesti esiopetuksen siirtymävaiheissa
- yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä
- tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus
- esiopetuksen kuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet
- suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a. Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma. Siinä otetaan huomioon sekä lasten keskinäiset että lasten ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet esiopetuksessa. Suunnitelmassa kuvataan

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b. Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Oppilashuoltosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset kuten pelastussuunnitelma Suunnitelmassa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä esiopetuksen ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen,
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen lapsen kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä yksilöllisten tukitoimien toteuttamiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä
- lapsen sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen esiopetuksessa
- esiopetuksen oppilashuollon tuki lapsen elämäntilanteesta johtuvissa vaikeuksissa, kuten perhe- ja lähisuhdeväkivalta tai päihde- ja mielenterveysongelmat
- asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyssä
- oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys
- yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa, kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoito.

4. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen lasten ja huoltajien kanssa

Oppilashuolto toteutetaan yhteistyössä lasten ja huoltajien kanssa. Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan esiopetuksen oppilashuollon toimintatavat lasten ja huoltajien osallisuuden edistämiseksi sekä yhteistyön järjestämiseksi. Suunnitelmassa kuvataan

- lapsen ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa sekä
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen huoltajille ja yhteistyötahoille.

5. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelman toteutumista.

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Näitä ovat seurannasta vastuussa oleva taho esiopetuksessa, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen esiopetuksen oppilashuollon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen lapsille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja

sosiaali- ja terveystoimen oppilashuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa oppilashuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

23. Lapsen tuen käsikirja

Lapsen tuen käsikirja on laadittu lapsen kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen ohjeeksi. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan tuki perustuu laadukkaaseen esiopetukseen, jossa tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä esiopetusryhmän että yksittäisten lasten vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Jokainen lapsi tarvitsee jossain vaiheessa tukea kasvussaan ja oppimisessaan. Kiinnittämällä huomio omaan toimintaamme esiopetuksen järjestäjinä ja toteuttajina voimme tukea yksittäisten lapsen tarpeita pitkälle esiopetuksen yleisen tuen keinoin.

Käsikirjan tekstiin on liitetty alaviittauksia: tekstiin liittyviä lähteitä tai kyseiseen asiaan liittyviä julkaisuja, joiden avulla lukija voi halutessaan perehtyä ko. asiaan kirjoitettua perusteellisemmin. Lapsen tuen kolmiportaisuuden mallissa esiopetushenkilöstön muistilistat on laadittu samalla periaatteella kuin tukimuotojen käytön yleisperiaatekin: aina seuraavalle tukiportaalle siirryttäessä hyödynnetään kaikki käytettävissä olevat edelliset tukiportaan menetelmät ja järjestelyt ja uudella portaalla otetaan käyttöön joko kokonaan uusia tukimuotoja tai edellisellä portaalla käytössä olleita tukimuotoja vahvistetaan entisestään.

Käsikirjan loppuun on koottu luetteloksi kaikki ne lomakkeet ja asiakirjat, joita käytetään lapsen kolmiportaisen tuen prosessien eri vaiheissa. Nämä kaikki löytyvät Kantrista: Sivistyspalvelut / Varhaiskasvatus / Lapsen kolmiportainen tuki esiopetuksessa. Kokonaisuudessaan Lapsen tuen käsikirja löytyy täältä (http://www.kaarina.fi/opetus_ja_koulutus/esiopetus/fi_FI/esiopetus/).

[1] Vygotsky, L. S. 1978. Mind in Society.

[2] Mölsä, R. 2008. 6-vuotiaiden lasten luovat leikit ja niiden teemat.

24. Liitteet

Liite 1 / Aloituskeskustelu

Liite 2 / Esiopetuksen oppimissuunnitelma

Liite 3 / Tiedonsiirtolupa

Liite 4 / Ryhmävasu ja esiopetussuunnitelma

Liite 5 / Lasten osallisuuden arviointi

Liite 6 / Esiopetustodistus

Keskustelu pidetään (pvm ja klo)

--

Perhetiedot

Lapsen nimi	
Huoltaja	
Huoltaja	
☐ yhteishuoltajuus	
☐ yksinhuoltajuus, kumpi vanhempi:	
Miten päivähoiton toivotaan pitävän yhteyttä etävanhempaan/etävanhempi pitää yhteyttä	
Lapsen uskonto	
Miten se huomioidaan esiopetuksen arjessa	
Lapsen äidinkieli	

Lapsen puheenvuoro (vanhempien haastattelemana). Tuletko mielelläsi eskariin? Onko sinulla kavereita eskarissa? Saatto tehdä sellaisia asioita, joista pidät? Onko sellaisia asioita, joista et pidä? Mitä asioita osaat? Mitä haluaisit harjoitella ja oppia?

--

Sosiaaliset taidot ja vuorovaikutus

Minkälaisia leikkejä lapsenne leikkii ja kuinka pitkään?

Kenen kanssa hän leikkii?

Kuinka lapsenne tulee toimeen muiden lasten ja aikuisten kanssa?

Miten lapsenne ilmaisee tunteitaan?

Rajat luovat lapselle turvallisuutta, miten asetatte rajoja?

Miten lapsenne suhtautuu rajoituksiin ja vastoinkäymisiin?

Mistä lapsenne iloitsee?

Kielellinen kehitys, tiedolliset taidot, työskentelytavat ja ilmaisu

Millä tavalla lapsenne kertoo päivän tapahtumista?

Minkälaisista saduista, tarinoista ja musiikista lapsenne pitää?

Kuinka pitkään hän keskittyy kuuntelemiseen?

Mitä mielipuuhiia lapsellanne on kotona?

Milla tavoin lapsenne ilmaisee itseään (tanssii, laulaa, piirtää, pelaa, tutkii, kyselee)?

Motoriikka, päivittäistoiminnot ja terveys

Minkälaisesta liikkumisesta lapsi pitää ja kuinka suuri liikkumisen tarve hänellä on?

Missä päivittäistoiminnoissa lapsenne tarvitsee paljon apua tai tukea (pukeminen, ruokailu, siisteyskasvatus)?

Minkälainen unen ja levon tarve hänellä on (päivälepo, yöuni)?

Mistä kädentöistä lapsenne pitää (esim. piirtäminen, askartelu, leikkaaminen, muovailu, rakentelu, palapelit)?

Millä tavalla tuette lapsenne omatoimisuutta?

**Mistä muista asioista haluatte keskustella ja sopia esiopetuspaikan henkilökunnan kanssa?
Onko teillä muuta kerrottavaa lapsesta?**

Yleinen tuki Tehostettu tuki S2**Perustiedot**

Lapsen nimi	
Syntymäaika	
Esiopetuksen järjestämispaikka	
Yhteyshenkilö ja yhteystiedot	
Huoltaja(t)	
Osoite	
Työ/kotipuhelin	
Huoltaja(t)	
Osoite	
Työ/kotipuhelin	

1. Leikki - leikkitaidot: vuorottelu, vastavuoroisuus, yhteisymmärrys, juonellisuus, mielikuvitus

Lapselle ominainen tapa toimia: osaaminen, mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet.

Lapsen kasvun ja oppimisen tukeminen: Mitä asioita lapsi opettelee? Missä hän tarvitsee tukea? Miten esiopetus tukee lapsen kasvua ja oppimista?

Yhteistyö huoltajien kanssa: Yhteiset toimintatavat ja sopimukset huoltajien kanssa.

Lapsen puheenvuoro:

2. Ilmaisun monet muodot - musiikillinen toiminta, käsitöiden tekeminen, kuvallinen ajattelu ja kuvailmaisuus, suullinen ja kehollinen ilmaisu

Lapselle ominainen tapa toimia: osaaminen, mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet.

Lapsen kasvun ja oppimisen tukeminen: Mitä asioita lapsi opettelee? Missä hän tarvitsee tukea? Miten esiopetus tukee lapsen kasvua ja oppimista?

Yhteistyö huoltajien kanssa: Yhteiset toimintatavat ja sopimukset huoltajien kanssa.

Lapsen puheenvuoro:

3. Kielen rikas maailma / lukemisen ja kirjoittamisen valmiudet - kiinnostus puhuttua, kirjoitettua kieltä kohtaan, kielellinen tietoisuus / fonologia, monilukutaito, sanavarasto, kuunteleminen

Lapselle ominainen tapa toimia: osaaminen, mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet.

Lapsen kasvun ja oppimisen tukeminen: Mitä asioita lapsi opettelee? Missä hän tarvitsee tukea? Miten esiopetus tukee lapsen kasvua ja oppimista?

Yhteistyö huoltajien kanssa: Yhteiset toimintatavat ja sopimukset huoltajien kanssa.

Lapsen puheenvuoro:

4. Minä ja meidän yhteisömme - eettinen kasvatus, katsomuskasvatus, mediakasvatus ja vaikuttaminen, yhteisön jäsenenä toimiminen

Lapselle ominainen tapa toimia: osaaminen, mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet.

Lapsen kasvun ja oppimisen tukeminen: Mitä asioita lapsi opettelee? Missä hän tarvitsee tukea? Miten esiopetus tukee lapsen kasvua ja oppimista?

Yhteistyö huoltajien kanssa: Yhteiset toimintatavat ja sopimukset huoltajien kanssa.

Lapsen puheenvuoro:

5. Tutkin ja toimin ympäristössäni - matemaattiset taidot, ympäristökasvatus, teknologian käyttö

Lapselle ominainen tapa toimia: osaaminen, mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet.

Lapsen kasvun ja oppimisen tukeminen: Mitä asioita lapsi opettelee? Missä hän tarvitsee tukea? Miten esiopetus tukee lapsen kasvua ja oppimista?

Yhteistyö huoltajien kanssa: Yhteiset toimintatavat ja sopimukset huoltajien kanssa.

Lapsen puheenvuoro:

6. Kasvan ja kehityn - liikkumisen ilo, ruokakulttuuri, kohtuullinen kuluttaminen, hyvinvointi, terveys ja turvallisuus

Lapselle ominainen tapa toimia: osaaminen, mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet.

Lapsen kasvun ja oppimisen tukeminen: Mitä asioita lapsi opettelee? Missä hän tarvitsee tukea? Miten esiopetus tukee lapsen kasvua ja oppimista?

Yhteistyö huoltajien kanssa: Yhteiset toimintatavat ja sopimukset huoltajien kanssa.

Lapsen puheenvuoro:

7. Muuta

Pedagoginen arvio

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

Tuen seuranta ja arviointi

Laatimisessa on hyödynnetty seuraavia asiakirjoja

S2 - suomi toisena kielenä

Mitä kieltä lapsi oppi ensiksi puhumaan, minkä ikäisenä?

Kerro lapsen varhaisesta äidinkielen oppimisesta (esimerkiksi jokeltelu, ääntely, ensimmäiset sanat ja lauseet).

Mitä kieltä lapsi puhuu

- äidin kanssa (onko kieli äidin äidinkieli)?
- isän kanssa (onko kieli isän äidinkieli)?
- isovanhempien kanssa ja/tai muiden sukulaisten kanssa?
- sisarusten kanssa?
- jos perheessä on useita kieliä, mitä puhutaan, kun perhe on koolla?
- kavereiden kanssa pihalla?

Mikä on lapsen vahvin kieli ja mitä kieltä hän käyttää tällä hetkellä eniten?

Toimenpiteet lapsen äidinkielen tukemiseksi varhaiskasvatuksessa / esiopetuksessa:

Lapsen nimi	Syntymäaika
Esiopetusyksikkö	Ryhmä

Lupa tiedonsiirtoon koskien:

- esiopetuksen oppimissuunnitelma (yleinen / tehostettu tuki)
- pedagoginen selvitys
- henkilökohtainen opetuksen järjestämissuunnitelmaan (HOJKS)
- lapsen asioiden käsittely monialaisessa asiantuntijaryhmässä
- kouluvalmiuden ryhmätutkimukseen osallistuminen ja tietojen siirto/välitys alkuopettajalle
- luokanopettaja ja esiopetusryhmän opettaja voivat keskustella lapsesta alkuopetusvuoden aikana

Tietoja saa lisäksi välittää:

-
-
-

Kaarinassa ___/___/_____

Kaarinassa ___/___/_____

Huoltajan allekirjoitus

Huoltajan allekirjoitus

Ryhmän nimi	
Ryhmävasu / esiopetussuunnitelma ajalla	

VASUN JA ESIOPETUSSUUNNITELMAN PERIAATTEET	NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA (huomioon lasten vasuihin/esiopetuksen oppimissuunnitelmiin kirjatut asiat ja vanhempien ja lasten toiveet ja tarpeet)	PVM	ARVIOINTI
Yhteistyö <ul style="list-style-type: none"> • Mitä pidämme tärkeänä? • Miten rakennamme luottamusta? • Miten kuulemme huoltajia? • Miten otamme vastaan palautetta/ annamme mahdollisuuden vaikuttaa? • Yhteistyökäytännöt: <ul style="list-style-type: none"> ○ Päivähoidon aloituskäytännöt ○ Omaha-ohjeistus ○ Lapsen vasu, kasvatuskeskustelut ○ Vanhempainillat ja muut yhteiset tapahtumat • Yhteistyö muiden tahojen kanssa • Monikulttuurisuus 			
Kasvatusperiaatteet ja arvot (lapsilähtöisyys, avoimuus, turvallisuus, yhteisöllisyys) <ul style="list-style-type: none"> • mikä tärkeää huoltajille, mitä arvoja kaupungin varhaiskasvatuksessa? • miten aiomme toteuttaa arvoja käytännössä? 			

ARJEN TILANTEET JA TOIMINTA - näkökulmana lapsen hyvinvointi ja oppiminen	NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA (huomioon lasten vasuihin/esiopetuksen oppimissuunnitelmiin kirjatut asiat ja vanhempien ja lasten toiveet ja tarpeet)	PVM	ARVIOINTI
Hyvän vuorovaikutuksen periaatteet: herkkyys, aktivointi ja autonomia, läsnäolo <ul style="list-style-type: none"> ▪ kasvattaja -lapsi ▪ kasvattaja - kasvattaja ▪ lapsi - lapsi 			
Tulo- ja lähtötilanteet <ul style="list-style-type: none"> • miten lapsi ja perhe vastaanotetaan aamulla, miten hyvästellään iltapäivällä • mitä huomioitava työnjaossa • tiedon vaihdon periaatteet • ym. 			

	NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA (huomioon lasten vasuihin/esiopetuksen oppimissuunnitelmiin kirjatut asiat ja vanhempien ja lasten toiveet ja tarpeet)	PVM	ARVIOINTI
Lasten osallisuus (Lasten osallisuuden arviointi – lomake) <ul style="list-style-type: none"> ▪ miten edistämme lasten osallisuutta kaikessa toiminnassa, toiminnan- ja toimintaympäristön suunnittelussa, arvioinnissa ym. 			
Pienryhmätoiminnan toteuttaminen <ul style="list-style-type: none"> • ryhmiin jakamisen periaatteet / minkälaisia erilaisia ryhmiä • aikuisen rooli / lasten omaehtoisuus pienryhmissä • aikataulutus / organisointi/ työnjako • ym. 			
Leikki <ul style="list-style-type: none"> • Leikkitaitojen tukeminen: vuorottelu, vastavuoroisuus, yhteisymmärrys, juonellisuus, mielikuvitus • leikin havainnointi: tietoisuus ryhmän lasten leikin kehitysvaiheista ja mielenkiinnonkohteista • leikkiympäristön suunnittelu, arviointi ja muokkaaminen havaintojen pohjalta (tilat, välineet, materiaalit) • leikkivälineiden monipuolisuus ja tarkoituksenmukaisuus • leikin ohjaaminen ja rikastuttaminen • leikin osuus päiväjärjestyksessä (pitkäkestoisen leikin mahdollistaminen) 			

	NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA (huomioon lasten vasuihin / esiopetuksen oppimissuunnitelmiin kirjatut asiat ja vanhempien ja lasten toiveet ja tarpeet)	PVM	ARVIOINTI
Kasvan ja kehityksen <ul style="list-style-type: none"> • liikkumiseen motivoivan ympäristön suunnittelu: sisä- ja ulkotilat, liikkumisen välineet ym. • mahdollisuus ohjattuun liikuntaan (missä, kuinka usein, kuka ohjaa) • motoriiikan havainnointi (miten, kuinka usein, tiedon vaihto) • liikkumisen ilo • ruokakulttuuri • kohtuullinen kuluttaminen • hyvinvointi, terveys ja turvallisuus 			
Minä ja meidän yhteisömme <ul style="list-style-type: none"> • eettinen kasvatus, katsomuskasvatus, mediakasvatus ja vaikuttaminen • yhteisön jäsenenä toimiminen • Kiusaamisen ehkäisy ja puuttuminen (ryhmän toimintamalli perustuu yksikön suunnitelmaan) 			

	NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA (huomioon lasten vasuihin / esiopetuksen oppimissuunnitelmiin kirjatut asiat ja vanhempien ja lasten toiveet ja tarpeet)	PVM	ARVIOINTI
Tutkin ja toimin ympäristössäni <ul style="list-style-type: none"> • ympäristön suunnittelu: tutkivan toiminnan materiaalit ja välineet sisällä ja ulkona, lähiympäristön hyödyntäminen • lasten kysymysten ja pohdintojen arvostaminen, kuunteleminen, dokumentointi ja hyödyntäminen tutkivan toiminnan projektien toteuttamisessa • yhteinen tiedon hankinta • matemaattiset taidot, ympäristökasvatus, teknologian käyttö 			
Ilmaisun monet muodot <ul style="list-style-type: none"> • ympäristön suunnittelu: materiaalit ja välineet monipuoliseen taiteelliseen ilmaisuun (kädentaidot, kuvallinen ilmaisu, musiikki, draama, tanssi ja lasten kirjallisuus) • materiaalien ja välineiden omaehtoisen käytön mahdollistaminen • lasten ohjaaminen ilmaisun eri tekniikoissa • lasten taiteellisen ilmaisun dokumentointi ja esillepano • musiikillinen toiminta, käsitöiden tekeminen, kuvallinen ajattelu ja kuvailmaisuus, suullinen ja kehollinen ilmaisu 			

<p>Kielen rikas maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunteiden ilmaisu, omien tunteiden tunnistaminen ja sanoittaminen, arjen toiminnan sanoittaminen ja kuvittaminen, lasten omat tarinat, saduttaminen, kirjallisuus, lorut... • lukemisen ja kirjoittamisen valmiudet, kiinnostus puhuttua, kirjoitettua kieltä kohtaan, kielellinen tietoisuus/fonologia, monilukutaito, sanavarasto, kuunteleminen • miten tuetaan, miten huomioidaan arjen eri toiminnoissa? 			
<p>Muuta</p> <ul style="list-style-type: none"> • miten tuetaan, miten huomioidaan arjen eri toiminnoissa? 			

Arviointiskaala: toteutuu (1) huonosti, (2) melko huonosti, (3) melko hyvin, (4) hyvin, (5) erittäin hyvin

ARVIOINTIKRITEERI	1	2	3	4	5	PERUSTELUT / KEHITETTÄVÄÄ	TOTEUTUS/ARVIOINTI
1. Kasvattajat kuuntelevat lapsia aktiivisesti ja rohkaisevat lapsia ilmaisemaan mielipiteitään arjen eri tilanteissa.							
2. Kasvattajat osoittavat olevansa kiinnostuneita lasten ajatuksista ja virittävät yhteistä keskustelua.							
3. Toimintaa ja toiminnan rakenteita on kehitetty lasten kuulluksi tulemistä ja mielipiteiden ilmaisua vahvistamaan suuntaan.							
4. Lasten mielipiteet ja aloitteet huomioidaan, niistä keskustellaan ja niihin vastataan mahdollisuuksien mukaan.							
5. Toiminnan strukturissa on väljyyttä lasten aloitteisiin reagoimiseksi.							
6. Lapsilla on mahdollisuus valita leikkikavereitaan ja vaikuttaa pienryhmien muodostamiseen.							
7. Lapsilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa toimintaympäristön (tilat, välineet, materiaalit) suunnitteluun ja arviointiin.							
8. Toimintavälineet ja -materiaalit ovat monipuolisia, vastaavat lasten tarpeita ja ovat lasten saatavilla ja							

käytettävissä.							
9. Toimintaympäristöä muokataan säännöllisesti lasten mielenkiinnonkohteiden ja tarpeiden mukaan.							
10. Lapsilla on mahdollisuus käyttää toimintavälineitä ja -materiaaleja luovasti.							
11. Lapset voivat tuoda itselleen tärkeitä leluja tai muita välineitä myös kotoa yhdessä sovituin ehdoin.							
12. Lapset voivat vaikuttaa toimintaan käytettävään aikaan.							
13. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun yhdessä kasvattajien kanssa ja sen mahdollistamiseksi on luotu toimivat käytännöt.							
14. Lapsilla on mahdollisuus toteuttaa projektityyppistä toimintaa sekä omaehtoisissa että ohjatuissa pienryhmissä.							
15. Lasten mielenkiinnonkohteet ja aloitteet toimivat yhteisten projektien ideoinnin ja suunnittelun pohjana.							
16. Lapsilla on päivittäin mahdollisuus valita toimintojaan ja kokea innostusta ja iloa yhdessä tekemisestä lasten ja kasvattajien kanssa.							
17. Kasvattajat havainnoivat aktiivisesti lasten toimintaa ja hyödyntävät havainnointitietoa suunnittelussa ja toiminnassa.							
18. Kasvattajat kannattelevat ja aktivoivat lasten							

toimintaa osallistamalla lasten leikkeihin ja toimintaan ulkona ja sisällä.							
19. Lapsiryhmän säännöt laaditaan yhdessä lasten ja kasvattajien kanssa.							
20. Kasvattajat huolehtivat että sääntöjä noudatetaan ja jokainen lapsi voi kokea olevansa turvassa.							
21. Kasvattajat ovat aktiivisesti läsnä, auttavat lapsia onnistumaan ja antavat myönteistä palautetta lasten toiminnasta päivittäin.							
22. Lasten yksilölliset tarpeet huomioidaan ja lasten mielipiteitä kuunnellaan perushoitokäytäntöjen suunnittelussa.							
23. Lasten omat mielipiteet ja toiveet selvitetään ja huomioidaan lapsen vasua laadittaessa.							
24. Jokainen lapsi tulee päivän aikana kuulluksi, nähdyksi ja tuetuksi /autetuksi.							
25. Kasvattajat nauttivat yhdessä tekemisestä lasten kanssa ja kokevat työn iloa.							

Ryhmän varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman teon yhteydessä kukin kasvattaja ensin arvioi itsekseen kriteeristön kohdat skaalalla 1-5. Tämän jälkeen tiimi katsoo, mitkä 2-3 asiaa nousevat kehittämiskohteiksi toimintakauden ajaksi.

Esiopetusyksikkö	
Esiopetusyksikön osoite	

ESIOPETUSTODISTUS

Lapsi Esikoululainen (hetu) on osallistunut esiopetukseen lukuvuonna xxxx - xxxx. Esiopetus on toteutettu Kaarinan kaupungin esiopetus-suunnitelman mukaisesti.

Lastentarhanopettajan / esikouluopettajan
allekirjoitus ja nimenselvennys